

YANGI O‘ZBEKISTONDA TABIAT VA INSON O‘RTASIDA MUVOZANAT QAYTA TIKLANISHI

B.Omonov

Ilmiy rahbar: falsafa fanlari doktori (DSc), dotsent

Sodiqov Jahongir

SHahrisabiz davlat pedagogika institute Ijtimoiy gumanitar fanlar o‘qitish metodikasi
(ma’naviyat) magestranti

ANNOTATSIYA

Maqolada, tabiat-jamiyat-inson munosabatlarida ekologik ahloqiy qarashlarning namoyon bo‘lishi, tabiatga nisbatan yangicha yondashuvning tarixiy asoslari, rivojlanish jarayonlari haqida fikr yuritilgan. Yangi Uzbekistonda ekologik muommolar tahlili va ularning yechimi hamda amaliy takliflar aytib o‘tilgan, mahalliy sharoitdan kelib chiqib ekologik muxutni hamda aholi madaniyatini oshirish borasida amaliy takliflar aytib o‘tilgan.

Kalit so‘zlar: ekologik madaniyat, ekologik axloq, yashil makon, ekologik ong, ekologik faoliyat, ekologik bilim, ekologik norma, ekologik muhit, ekologik madaniyat, sanetar holat, ekoturizim, kosmosturizim Yangi Uzbekiston.

KIRISH

Kecha bugun va kelajak bu so‘zlar zamirida albatta tabiat inson o‘rtasida tajriba rivojlanib brogan bog‘liqlikni ko‘rib his eta olishimizga yana bir marotaba eslatib qo‘ymoqda ona tabiat. Hayot falsafasida olish va berish qonuni amal qiladi, insoniyatning istemol ehtiyojlarining oshib borishi o‘z navbatida berish qonuniga amal qilmasligini bir nechta misollar bilan ko‘rib o‘tdik. Bugungi yangi davrda yangi muomolar bilan yuzlashishga majbur bo‘lmoqdamiz, albatta Yangi O‘zbekistonda bu muomolarni birgalikda hal etamiz.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ekologik munosabatlarda axloqiy qarashlarning ustuvlashuvini aniqlashtirishda tarixiylik analiz, sintez, umumlashtirish, taqqoslash kabi mantiqiy uslublardan foydalanilgan. Zamonaviy Mutafakkirlarning ekologik axloq haqidagi qarashlari hamda Shavkat Mirziyoyevning nutqlari o‘zaro solishtirilib, qiyosiy tahlil qilingan

TAHLIL VA NATIJALAR

Avvalo, Barchani etiborini ekologik vaziyatning inson omili tufayli izdan chiqib borayotganini so‘ngi 3 yil ichida ro‘y bergan talofatlar bularga (Korona verus, o‘rmon

yong‘inlari, Turkiyada ro‘y bergan zilzila va iqlimning isib borishi muzliklarning ortga siljishi va misollar ko‘p ammo yechim haqida BMT membarida nutq so‘zlagan davlatimiz rahbari barchani o‘ylantirib qo‘yishga majbur etdi. Biz bugun bilan emas kelajak bilan yashashimiz, bizdan keying avlodlar uchun yangicha yonashuv va yechimlar taklif eta olamiz. Tabiatning bebaho nematlari qachondir tugaydi degan qarash bilan emas balki davlar siyosating ustuvor masalasida ko‘rilayotganini ko‘rishimiz mumkin.

Davlat rahbari o‘z nutqida ichimlik suvi va yashil makon dasturi haqida atrof muhutni asrab avaylashimiz, qayta tiklanuchi manbalardan kerakli miqdorda olishi va suv tejamkorligi uchun har bir oilada suv sarfini o‘lchayidan uskunalar o‘rnatilmoqda shu qatorda chiqindi palegonlarid holati suv omborlaridan ungacha bo‘lgan ariqlar betonlar yotqizilmoqda bu islohatlar natijasini tez orada o‘z samarasini beradi. Barchamizda dastlabki bilimlar oiladan beriladi. Axloqiy madaniyat bu yerda yotgan axlatni chiqindi qutisiga solgan jamiyatda ko‘rinadi. Shu qatorda uy muziylar faoliyati va ijtimoiy roliklar yoshlar ongida bu mumkin bu esa mumkin emas degan aqidani shakilanishida yordam beradi. O‘zbekiston hududida ko‘plab yechimi kutayotgan ekologik muomolar bor. Har bahorda ko‘chat ekish va umumxalq xashari milliy qadiriyatlar asosida o‘tqazib boriladi. Ekoturizm va Ziyorat turizmi va qo‘shimcha qilib Kapsula va kionot turizimni rivojlanishi bo‘ycha bir qator yetuk zamonaviy Olimlar o‘z izlanishlarini olib bormoqda. SHu holatda meni o‘ylantirgan narsa ehtiyojlar imkoniyatlarimizdan ortishi.

Iste‘mol madaniyatining zayiflashuvi ananalarga xos bo‘lgan udumlar bular endi ortda qolmoqda har bir narsaning hisob kitobi bor eko birlashmalar ko‘nggilli volontorlar kichik clublar davra suhbatida qayta tiklanmas vositalrdan bosqichma bosqich voz kechilmoqda .O‘zbekiston sharoitida yerlarning melotariv holatlarining yomonlashuvi va 3- 4dalali almashuv ekinlarini va tomchilab sug‘orish suvsizlik holatiga chidamli mahsulotlarni yaratish borasida qator ishlar olib borilmoqda.darhaqiqat ,O‘zbekistonda ilm-fanni yangi darajaga ko‘tarishga yo‘naltirilgan g‘oya-takliflar davlatni yanada yuksaltirish nuqtayi nazaridan juda katta ahamiyatga ega.

Xalq o‘zining tarixi, madaniyati hamda an‘analarini bilmog‘i muhim. Aks holda, u milliylikdan mosuvo bo‘ladi. Agar mamlakatlar bir-birining tarixini chuqur bilsa, bugungi globallashgan dunyoda tinchlik va hamkorlik mustahkamlanadi. O‘z-o‘zidan ayonki, bilimlar almashuvini olib borish, boshqa mamlakatlar, xorijiy ilmiy-tadqiqot markazlari bilan qo‘shma tadqiqot hamda loyihalarni hayotga tatbiq etish juda muhimdir deb takidlab o‘tgan xorijlik olim **Antonio Alonso Markos**.

Tabiatni sevish – vatanparvarlik tarbiyasining asoslaridan biri bo‘lib, muhim axloqiy fazilat hisoblanadi. Tabiatni sevish oiladan boshlanadi. Ayniqsa, shahardan

tashqaridagi oilaviy sayohatlar sizlarda tabiatni sevish va unga g'amxo'rlik ko'rsatish uchun o'ziga xos maktab bo'ladi. Beruniyning "Agar insonlar global ekologik muammolarning bundan ming yil oldin bashorat qilinganini ko'rsatadi. Hozirda tabiiy jarayonlar murakkab kechayotgani uchun u jamiyat yetuklikni talab qiladi. Biz maktabgacha ta'lim va maktab ta'limi, oliy va o'rta maxsus ta'lim tizimi hamda ilmiy-madaniy muassasalarni bo'lg'usi Renessansning to'rt uzviy halqasi deb bilamiz. Bog'cha tarbiyachisi, maktab muallimi, professor-o'qituvchilar va ilmiy-ijodiy ziyolilarimizni esa yangi Uyg'onish davrining to'rt tayanch ustuni deb hisoblaymiz.

Men ishonaman – hurmatli ota-onalar bu tashabbusni albatta qo'llab- quvvatlab, yangi Renessansning beshinchi halqasi beshinchi ustuni bo'ladilar Va bu ma'naviy-ma'rifiy hayotimizdagi eng mustahkam ustun bo'ladi, desam, o'ylaymanki, sizlar to'la qo'llab-quvvatlaysizlar deb takidlab o'tdi o'z murojatida.

XULOSA

Tabiatni asrash tuyg'usiga ega bo'lish, o'simliklar hamda hayvonlarga nisbatan g'amxo'rlik ko'rsatishga, tabiat zaxiralaridan oqilona foydalanish, ularni ko'paytirish borasida qayg'urishga qaratilgan amaliy faoliyatni o'zida mujassam etadi. Inson hayotini tabiiy va moddiy boyliklarsiz tasavvur etib bo'lmaydi.

Shu bois ota-bobolarimiz qadim-qadimdan bu ne'matlarni huda-behuda isrof qilmaslikni, ulardan hamisha tejab-tergab foydalanish lozimligini, aks holda, bir kunmas-bir kun uvoliga qolishimiz muqarrarligini bot-bot uqtirib kelishgan.

"Tejog'li ish – bejog'li ish", "Toma-toma ko'l bo'lar, birin-ketin ming bo'lar" degan maqollarni ham aynan shu ma'noda yaratishgan. Yer yuzida jadallik bilan kamayib borayotgan resurslar bor. Bular – toza suv zaxirasi, o'rmonlar, qazib olinadigan yoqilg'i va minerallar. Agar ulardan biri tugab qolsa, nima bo'ladi? Odamlar uning muqobilini izlay boshlaydilar. Ayni paytda biz ana shu ish bilan mashg'ulmiz. Tasavvur qiling, agar sayyoramizda yoqilg'i yoki gaz tugab qolsa, nima qilamiz? Tejamkorlik orqaligina biz sayyoramizdagi hayotning barqarorligiga erishamiz.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI: (REFERENCES)

Марфенин Н.Н. Гуманизм и экология. Журнал "Экология и жизнь" (избранные статьи). Стр. 6. <http://www.ecolife.ru/jornal/echo/2000-5-1.shtml>

Antonio Alonso Markos nutqi San Pablo-Madrid universiteti professori

Shavkat Mirziyoyev, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti nutqi